

ДО ПИТАННЯ ПОШУКУ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Генадій СТАДНІКОВ

В статі досліджуються методологічні проблеми вузівської дисципліни фізичного виховання і на основі аналізу науково-методичної літератури та власного досвіду автор пропонує змінити акценти у процесі фізичного виховання студентської молоді, де важливими компонентами стають: світогляд, система цінностей, мотиваційна сфера, рівень знань в галузі фізичної культури, а головне – дієвий аспект реалізації усєї сукупності фізкультурних цінностей.

Актуальність. Радикальні зміни в житті українського суспільства призвели до змін світогляду та ідеології, культурі та освіті. Відбувається корінна зміна уявлень про сферу суспільного життя, ціннісні орієнтації. Нове мислення висуває на першу позицію загальнолюдські цінності.

Докорінно змінилося і соціальне замовлення суспільства вищій школі. Найперше – поставлене завдання підготувати фахівців, як творчих особистостей, професіоналів здатних успішно функціонувати в умовах ринку. В зв'язку з цим розробка та впровадження нових педагогічних технологій навчання у ВНЗ стає найважливішою передумовою розвитку інноваційних процесів у сфері освіти.

Перебудова, яка зачепила всю систему вищої освіти, не обійшла і кафедри фізичного виховання. Все частіше фахівці, говорячи про вузівське фізичне виховання, вживають слово "криза", яке окреслює ситуацію, що має місце у викладанні навчальної дисципліни, та її результатах.

Враховуючи викладене ми поставили собі за мету розглянути методологічні проблеми фізичного виховання та їхній вплив на фізичний стан студентів. В результаті дослідження було виявлено, що в теорії фізичної культури процес фізичного виховання визначається видовим поняттям "виховання" і в силу цього характеризується усіма ознаками будь-якого педагогічного процесу. Відмінні ж риси, за визначенням більшості теоретиків фізичної культури – спрямування фізичного виховання на формування рухових навичок і розвиток фізичних якостей людини, сукупність яких визначає її фізичну працездатність [1]. Далі, зазвичай, підкреслюють, що у фізичному вихованні доцільно розрізнити дві специфічні сторони: фізичну освіту і фізичну підготовку [2]. В теорії та методиці фізичного виховання визначено, що фізична освіта є процес засвоєння системи раціональних способів керування своїми рухами, необхідного в житті фонду рухових умінь, навичок і пов'язаних з ними знань. В свою чергу, фізична підготовка, визначена, як організований процес рухової діяльності людини з метою оптимізації розвитку її фізичних якостей [3].

Погоджуючись з тим, що саме руховий компонент характеризує специфіку фізичного виховання, ми вважаємо, що подібною констатацією зміст фізичного виховання не обмежується, адже, практика доводить, якщо фізичне виховання зводиться до рухової сфери і цілеспрямовано не впливає на духовний розвиток і чуттєву сферу людини, то воно поряд із позитивом може формувати асоціативну поведінку та егоїстичний порив особистості. Перевага тілесного компонента в процесі фізичного

виховання, на шкоду соціокультурному, призводить до деформації фізкультурних цінностей, у результаті чого фізичне виховання втрачає риси гуманістичного спрямування педагогічного процесу, його загальнокультурні та моральні цінності.

Проте, традиційний підхід до фізичного виховання, декларуючи єдність у розвитку духовної та фізичної сфери людини, насправді ігнорує її, що призводить до розриву освіти та культури. Сам же процес фізичного виховання втрачає культурне, моральне і одночасно предметно-змістовне значення [4].

Емоційно-ціннісне ставлення до фізкультурно-спортивної діяльності не формується спонтанно і не успадковуються, воно набувається особистістю у процесі своєї діяльності та ефективно розвивається із засвоєнням знань і творчого досвіду, із проявленням ініціативи та активності в істинно педагогічному процесі. Відповідність змісту фізичного виховання новому суспільному мисленню можна досягнути, проходячи шлях від механістичного розуміння процесу "будова тіла" до формування фізичної культури особистості [5].

Відступ від головної ідеї освіти – формування різнобічно розвиненої особистості – викривив суть багатьох педагогічних процесів, у тому числі і процесу фізичного виховання. Пріоритет у підготовці фахівців до високопродуктивної праці та інтересу Батьківщини до недавнього часу декларувався у всіх державних програмах з фізичного виховання. Тому процес фізичного виховання у вищих навчальних закладах не зміг піти далі професійно-прикладної фізичної підготовки.

Гуманітарно-прикладний напрям вузівського фізичного виховання орієнтував викладачів на формування у студентів вміння виконувати лише зовнішні механічні дії. Байдужість педагогів до цих пір розуміють фізкультурне заняття як заняття з розвитку сили, швидкості, витривалості. Ніхто не заперечує користі з розвитку фізичних якостей студентів, але при цьому не слід піддавати сумніву загальноосвітні та загальнокультурні цінності фізичної культури.

Чималу шкоду фізичному вихованню і сьогодні наносить пріоритет інструментального підходу, коли при побудові навчального процесу і в діяльності кафедр на перший план висувається не особистість студента, а його фізичні можливості, які вимірюються результатами тестування або контрольними, зверху поданими, показниками чергової навчальної програми, що явно протирічить ідеї свободи особистості і гуманістичним принципам виховання і ніяк не сприяє залученню студентів у сферу фізичної культури. Таким чином, процес фізичного виховання втрачає суб'єктне начало – людську особистість.

Отже, аналіз ситуації, яка склалася у фізичному вихованні студентів, виявляє протиріччя між необхідністю гуманізації, інтелектуалізації і зв'язаної з нею гуманітаризації освіти і низьким загальнокультурним, естетичним і освітнім рівнем процесу фізичного виховання, яке покликане формувати одну з базових культур особистості – фізичну культуру особистості, важливими компонентами якої стають: система цінностей, необхідно-мотиваційна сфера, широта й глибина знань в сфері фізичної культури, а головне – діяльний аспект реалізації усієї сукупності фізкультурних цінностей.

Хибні методологічні підходи до процесу фізичного виховання зумовили негативне ставлення студентів до цього предмету, їх незадовільну фізичну підготовку. Слідом за цим є негативна ситуація, яка склалася у вузах, що підтверджують результати багатьох досліджень [6]. Наприклад, за нашими даними більше 20 % студентів мають відхилення у стані здоров'я, більше 1/3 не знають основ здорового

способу життя і тільки 6% систематично займаються фізкультурно-спортивною діяльністю.

За даними В.А.Антікової [7], яка проводила опитування студентів молодших курсів у чотирьох вузах міста Києва, студенти не розглядають фізичну культуру як ефективний засіб всебічного розвитку особистості, формування розумових та фізичних здібностей. Разом з тим від 66 до 70 % опитаних студентів вважають себе практично здоровими, оцінюючи свою фізичну підготовленість на "добре" і "відмінно", незважаючи на те, що багато хто з них не виконують ряд нормативів Державних тестів. Для переважної більшості студентів фізична культура не є життєво необхідною потребою. Студенти ставлять фізичну культуру серед життєвих цінностей на одне з останніх місць; вони не вбачають сенсу в зміцненні здоров'я засобами фізичної культури; не вважають необхідними для себе заняття з фізичного виховання. Аналогічні дані наводяться А.П.Матвеевим [8], який визначив, що за час навчання у ВНЗ фізкультурно-спортивна активність студентів знижується за витратами часу на 40%; за енергетичним еквівалентом цих витрат на 40%; за кількістю студентів, що займаються в групах спортивного удосконалення, – на 72%.

Аналіз наукових досліджень С.А.Савчук [9], В.Є.Білогур [10], свідчать, що від 50 до 75 % студентів відвідують заняття з фізичного виховання, щоб отримати залік; лише 8-12 % студентів відвідують спортивні секції; 4-6 % час від часу займаються самостійно фізичними вправами. У режимі для студентів молодших курсів переважають статичні компоненти діяльності, які в окремих випадках досягають до 80 % добового часу.

На думку А.І.Кисельова, В.М.Богданов [11], більшість студентів знають приблизно, або зовсім не знають свої фізичні можливості, а це суттєво впливає на їхню фізичну підготовленість.

А.Л.Вербицький [12], Ю.І.Євтушок [13], зазначили, що існуючі методи організації фізичного виховання не підвищують рівень фізичної підготовленості переважної більшості студентів, які навчаються у ВНЗ.

Фізичне виховання у вищих навчальних закладах не сприяє зменшенню дефіциту рухової активності студентів, що є однією з причин різних відхилень в стані здоров'я [14].

Висновки

1. Аналіз проведеного дослідження дозволив визначити, що проблема фізичного виховання студентської молоді зводиться в неадекватності дидактичних вимог з фізичного виховання до особистих потреб та сенсу в фізичній культурі студентів.
2. Вирішальним аспектом пошуку альтернативних шляхів удосконалення процесу фізичного виховання у ВНЗ являється напрям на формування та закріплення усвідомленої, заснованої на глибоких знаннях та переконаннях мотивації до фізичного загартування, стійкої звички самостійно турбуватися про своє здоров'я. Але для цього потрібно, звертаючись до свідомості студента, розкрити перед ним справжнє значення фізкультурно-спортивною діяльності, домогтися глибокого розуміння мети цієї діяльності і на такій основі розвивати творчу активність.

Література

1. Волков Л.В. Теория и методика детского и юношеского спорта – Киев – Олимпийская литература, 2002 – с.16-17.

1. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. – с.22-25.
2. Ильич В.И. Физическая культура студента: Учебник. – М.: Гардарики, 2003. – с.8-10.
3. Лубышева Л.И. К концепции физкультурного воспитания студентов. // Теория и практика физической культуры. – 1993. №5- с.15-19.
4. Пивень Н.И. Психолого-педагогические аспекты деятельностного подхода к решению проблем физической подготовки студенческой молодежи // Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні. Збірник наукових праць. – Рівне: "Ліста". – 1999. – с.254-256.
5. Бячук В.А. Стан та перспективи розвитку фізичного виховання в Університеті "Острозька академія" // Наукові записки. Психологія і педагогіка. – Острогоз, 2000. – Вип.1. – Ст. 135.
6. Затишкова В.А. Оптимізація фізичного виховання у вищих навчальних закладах. // Концепція підготовки спеціалістів фізичної культури в Україні. Матеріали II-ї всеукраїнської конференції. – Київ-Луцьк: "Вежа", -1996- с.210.
7. Матвеев Л.П. Теория и методика физической культуры: Учебное пособие для институты физической культуры. М., 1991. -с.211.
8. Бячук С.А. Корекція фізичного стану студентів технічних спеціальностей в процесі фізичного виховання. Автореф. Дис. канд. Наук з фіз. виховання та спорту. – Рівне, 2002. – с. 6-8.
9. Бологур В.С. Теоретико-методичне забезпечення фізичного виховання у вищих навчальних закладах освіти.: Автореф. Дис. канд. Наук з фіз. виховання та спорту. – Рівне, -2002. – с. 7.
10. Еселев А.И., Богданов В.М. Опыт создания современной структуры управления физической культурой и алгоритм в вузе //Теория и практика физической культуры. – 1998. – № 4 – с. 55-58.
11. Вербицкий А.Л. Совершенствование педагогического процесса в вузе // Советская педагогика. – 1988. – № 4 – с. 75-78.
12. Бячук Ю.И. Исследования динамики физического воспитания студентов вуза в связи с обоснованием оптимальных форм организации физической подготовки при обучении на старших курсах: Автореф. дис. канд. пед. наук. – К., 1974. – с. 24.
13. Бячук І.Р. Фізичне виховання студентів з низьким рівнем фізичної підготовленості: Автореф. дис. канд. наук з фізичного виховання та спорту. – Луцьк, 2000. – с. 19.

THEORETICAL ASPECTS OF SEARCH FOR ALTERNATIVE WAYS OF STUDENTS' PHYSICAL EDUCATION IMPROVEMENT

H.V. STADNIKOV

Abstract. The article covers the problems of subject of physical training the in high education. On the basis of guidance literature and their own experience the authors suggest to physical training, the most important elements should be: world outlook, the value system, motivation, variety of knowledge in the sphere of physical training, and the main efficient aspect of realization of the totality of physical training values.

Key words: physical training, theoretical aspects, physical education.
